

tanulókat osztályozó gépezet lesz, természetesen igazságosan és határozottan a teljesítményelv alapján, de eközben az osztályozás végső soron jobban érdekli, mint maguk az eredmények.

Inkább azt nézzük meg, hogy a college végeztével a tanulók azonos tudással rendelkeznek-e, mert ha ez megvalósul, akkor lesz igazi egyenlőség. Ahelyett, hogy figyelmünket az iskolai tantervek nivójára összpontosítanánk, a tanulók színvonalára koncentráljunk és arra az ismeretanyagra, amit mindegyiküknek el kell sajátítani. Az iskolának olykor túlzottak az ambíciói, miközben egyáltalán nem törődik a tanulók tudásával. Büszkék vagyunk a tanterveinkre, de az kevésbé érdekli minket, hogy mit tudnak a leggyengébb tanulók. A francia iskola az elméletben, a szövegek szintjén meglehetősen nagyratörő – jó lenne, ha inkább a leglényegesebb területen, a tanulók által megszerzendő tudás tekintetében lenne az!

(Le Monde)

Marcus Müntefering

Fritz Kolbe – a német CIA-ügynök:
Egyszerű polgárból kém

Andreas Kollender: Kolbe című könyvének bemutatása (Pendragon Kiadó, 2015, 448 oldal)

1968. április 30-án szövetségi nagy érdemkeresztel tüntették ki Reinhard Gehlent, aki a második világháborúban a keleti front katonai hírszerzési osztályának parancsnoka volt. Fritz Kolbe ezt valószínűleg súlyos igazságtalansággént élte meg.

Míg Gehlen a háború után ünnepelt hős lett és megalapította a német Szövetségi Híradásslátszólatot (BND), Kolbe elfeledett számkivetettként élt Svájcban. Pedig a nemzeti-szocializmus idején ő volt a külügyminisztérium szorgalmas alkalmazottjaként az USA legfőbb német informátora. Kolbe 1943-tól kezdve fontos háborús dokumentumokat csempészett a náci

Németországból Svájcba, amelyekből az amerikaiak többek között a Wolfsschanze (Farkasodú) névre keresztelt tervről is tudomást szereztek.

A nemzetiszocialista uralom alatti ellenállás egy feledésbe merült hőse, egy igaz ember, aki az életét is kockáztatva segített abban, hogy Hitler rendszerét a lehető leggyorsabban megbuktathassák – igazi kémregénybe illő történet. Azonban nevét csak 2004-ben tette ismerté életrajzának kiadásával Lucas Delattre francia újságíró: „Fritz Kolbe – a második világháború legjelentősebb hírszerzője” cím alatt. Nem sokkal később az akkori külügyminiszter, Joschka Fischer egy termet nevezett el róla a külügyminisztériumban. A Hamburgban élő író, Andreas Kollender most megjelent könyvével állított irodalmi emléket az ellenállás harcosának.

Regénye egy ügynökről szól, akiben igen kevés található meg az olyan tulajdonságokból, mint amivel a rettenthetetlen James Bond, vagy John le Carrés zseniális stratégája, George Smiley rendelkezik. A történet hőse egy egyszerű kisember, akit csak az igazságérzete vezérelt. Egy olyan ember, aki számára a legnagyobb jelentőséggel bíró értékek a megbízhatóság, az udvariasság és a tisztesség voltak.

És így lesz a rendszerhű tisztviselőből áruló, noha ez végtelenül nehezebbre esik is, mert tudja, hogy információi következtében emberek halnak meg. „Kibírod te mindezt?” – teszi fel a kérdést kedvese, egyetlen bizalmasa. „Nem” – feleli Kolbe, és nem is tud többet hozzátenni.

Az állandó fenyegetettség érzése

Fritz Kolbe egy legkevésbé sem vakmerő, hétköznapi hős. Egyszer feltették neki a kérdést, hogy lelőné-e Hitlert, ha szentől szemben állna vele. A válasza: „Nem, mert élni akar. Élni – és szeretni” – a regény nemcsak thriller, hanem romantikus elbeszélés is. „Mondjon egy olyan történetet, amelyben nem esik szó szerelemről. Teljesen értelmetlen” – mondja Kolbe. Kollender azonban ennél a résznél sajnós újból és újból túlzásba viszi az érzelmek leírását, kicsit többet foglalkozik velük, mint az a téma megkívánna.

Sokkal átütőbbek a regény azon részei, ahol a kémtörténet dominál. Felettébb izgalmasak mindenekelőtt a svájci jelenetek, ahol Kolbe az

OSS közvetítőjével, Allen Dullesszel, a későbbi CIA-igazgatóval találkozik. Itt Kollender igen érzékletesen tudja átadni a mindenkori fenyegettség már-már paranoiás érzését. Minden egyes ember, aki kábatban, cigarettázva lapul a ház falánál, akár ügynök is lehet – és néhány tényleg az is. Az oroszok szintén hasznot akarnak húzni a Kolbe tudomására jutott információkból, mert miközben Hitler birodalma összeomlik, már régóta alakul az új tűzvonala, a közeledő hidegháború kezd formálódni. Ezt tudja Reinhard Gehlen is, akit az író Kolbe ellenpólusként jelenít meg. „Rideg, gyors felfogású, ízig-vérig náci” – így jellemzi a szerző a tábornokot.

Amíg a háború után Gehlen, mint az orosz katonai információk fontos hírszerzője, az amerikaiak védelme alatt áll, Kolbét elfelejtik. Dulles éppúgy, mint azok, akikkel együtt dolgozott a külügyminisztériumnak, ahol többé már biztosan nem fog szolgálatot teljesíteni: „Nekik az lenne a legjobb, ha egyáltalán nem is léteztem volna. Ilyenek azok, akik sohasem próbáltak semmit tenni Hitler ellen. Nem tudnak a közelükben egy olyan embert elviselni, mint én.”

A náci rendszert működtető tisztviselők, akik meggyőződésből tették, amit tettek, Kolbét azért is bélyegezték meg árulóként, a saját népe ellen harcolóként, mert a háború utáni Németországban karriert akartak építeni. És akkor is, ha a megveztést nehezen viselte, legalább Kollender regényében megőrizte a történelem számára a büszkeségét és a hitét abban, hogy helyesen cselekedett: „Az ember nem hagyhatja magát legyőzni. Egyszerűen nem. Az lenne az árulás. Mindennek a meghazudtolása, amiben eddig hitt.”

A regénnyel Andreas Kollendernek sikerült szinte mindvégig egy érdekfeszítő, olykor kiugróan izgalmas művet írni – egy lenyűgöző hős főszereplésével. Ugyanis ez a rendkívül becsületes hivatalnok, akit nagyra értékelnek, mert rendszerető és jó modorú, és aki a gépies parancsoknak, mint „Jawohl” („Igenis!”) és „Heil Hitler”, engedelmeskedik, amikor hazamegy, egy villával szurkálja meg Hitler arcképét az újságban.

Fritz Kolbe valódi drámája ugyanis ez: hosszú éveken keresztül kellett kettős életet élnie, barátok és munkatársak előtt elfedni, hogy ki is

ő valójában. „Ettől okádni tudnék” – gondolta. A hallgatásra már-már belehalt. Fritz Kolbe 1971-ben hunyt el epehólyagrákban. Temetésén csak tíz ember jelent meg. Közülük kettő a CIA megbízásából.

(*Spiegel*)

Oliver Zimmer

A különutas megoldások bűvöletében

Jakob Tanner: Geschichte der Schweiz im 20. Jahrhundert [Svájc története a 20. században] (C.H. Beck, 2015, 679 S)

Egy olyan kiadónak, mint a C.H. Beck a 20. századi történelmi összefoglalók különösen vonzóak, és ennek oka kézenfekvő: ez a korszak legtöbbünk számára jelenkori történelem is, azaz ahhoz a múlthoz tartozik, amely már azért megérint bennünket, mert a jelenünk része. Ez először is csábítóan kézenfekvőnek tűnik. Hogy ez az olvasónál elérje-e a kívánt hatást, persze mindenekelőtt a szerző tehetségétől függ.

Jakob Tanner most mutatta be német nyelven megjelent *Svájc története a 20. században* című új könyvét. Az Ulrich Herbert által gondozott a „Nemzetek története a 20. században” című Beck-sorozat keretei között jelent meg. A németországi Freiburg im Breisgauban tanító történész, aki a Németországról szóló súlyos kötet szerzője is, az előszóban a konceptuális célkitűzéseket vázolja fel. A középpontban a nemzeti és transznacionális tényezők közti egyensúlyozás áll. Az időszak „az a hosszú 20. század” – hosszú azért, mert a szerzők számára ez már az 1880-as évek körül elkezdődött. Akkoriban (így a Németország esetében jól alátámasztott tézis) markánsan felgyorsult az élet sok területe, egy új korszerűség kerekedett felül: kiszámíthatatlan, feszültséggel teli és ellentmondásos. Ez a korszerűség transznacionális egységítési folyamatot termelt, melyre a társadalmak nemzet-történelmi legitímációval rendelkező elkülönüléssel reagáltak.